

He Kupu Whakamārama ki te Puka Whakakī 1 Te tono a te hinonga kia rēhitatia hei hinonga kaupapa atawhai

Wāhanga 17, Te Ture Kaupapa Atawhai 2005

Mā ēnei tuhinga kua whakamāoritā nei koe e āwhina ki te whakakī i te Puka Whakakī 1, Te tono a te hinonga kia rēhitatia hei hinonga kaupapa atawhai (Entity Registration Form). Kei te hāngai pū te tau o ia kōrero ārahi ki te tau o te pātai i te whārangi kei te taha matau o te Puka Whakakī. Mēnā ka hiahia āwhina anō koe, tēnā koa waea mai ki a mātou i 0508 242 748 me te pātai mai mō Language Line. Mā mātou koe e whakawhiti ki tētahi kaiwhakamāori ā-waea hei āwhina i a koe ki tōu ake reo.

He puka tono tēnei hei whakakīinga mā tētahi whakahaere kotahi e hiahia ana ki te rēhita hei whakahaere kaupapa atawhai i raro i Te Ture Kaupapa Atawhai 2005.

I mua i tō whakakī i tēnei puka, pānuitia koa ēnei pitopito kōrero i raro nei.

Me pēhea taku whakamahi i te puka whakakī nei?

Kua tuhia e mātou he kupu tāpiri arataki mō ia pātai hei āwhina i a koe ki te whakaoti i ō whakautu, ki te kimi hoki i ētahi pārongo ka hiahiatia e koe. He rārangi arowhai anō hoki kei te mutunga hei whakamahara i a koe ki ngā mea me tuku e koe i te taha o tō tono. Whakakīa katoatia tēnei puka, ka tāpiri hoki i ngā pepa tautoko, ki te reo Ingarihi, reo Māori rānei.

He aha te pūtake o te puka whakakī nei?

He kōhi pārongo mō tō whakahaere e āhei ai mātou te whakatau ka taea rānei e mātou te rēhita i raro i Te Ture Kaupapa Atawhai 2005. He kōhi pārongo anō mō ngā take tauanga hei āwhina i Te Komihana Kaupapa Atawhai ki te whakatutuki i ana herenga i raro i Te Ture Kaupapa Atawhai.

Āhea te wā tika hei whakamahi i te puka whakakī nei?

Whakamahia tēnei puka whakakī ki te tono rēhitatanga mō tētahi whakahaere i raro i te Ture Kaupapa Atawhai. Kia wawe tonu tō mahi i tēnei mēnā kua whakawāteatia tō whakahaere i te utu tāke moni whiwhi me te tāke pānga tuku iho, te tāke koha hoki, ko te kaupapa atawhai te pūtake. Kia pēnei tō mahi nā te mea ka rerekē ngā ture tāke e pā ana ki ngā whakahaere kaupapa atawhai hei te 1 o Hōngongoi 2008. Hei tua atu i taua rā, ko ērā whakahaere kaupapa atawhai anake kua rēhitatia me te Kōmihana Kaupapa Atawhai ka whiwhi whakawāteatanga i te utu tāke moni whiwhi me ngā tāke pānga tuku iho, tāke koha hoki, ko te kaupapa atawhai te pūtake. Tirohia *Whārangi Meka 4 – Te whiriwhiri i te wā tika (Fact Sheet 4 – Timing it right)* kia kite i ētahi atu pārongo.

Kia oti tō rēhitatanga, kāore he tikanga kia tono rēhitatanga anō ā ngā tau e heke mai nei.

Me whakakī e wai te puka whakakī nei?

Me whakakī tēnei puka e ērā whakahaere kotahi e hiahia ana ki te tono rēhitatanga hei whakahaere kaupapa atawhai i raro i Te Ture Kaupapa Atawhai 2005. Ka taea e tētahi tangata o tō whakahaere te puka te whakakī, engari me haina e tētahi o ngā āpiha kua whakaingoatia i te pātai 23 hei whakamana.

Me haina e wai te puka whakakī nei?

E tētahi o ngā āpiha kua whakaingoatia e koe i te pātai 23.

Ka ahatia ki te kore i a au ngā pārongo katoa e hiahiatia ana e koe?

Kāore mātou e āhei ana te tukatuka puka tono kāore anō kia oti katoa, nā reira me whakarite koe kua whakautua katoatia ngā pātai e pā ana ki tō whakahaere i mua i tō tukunga mai i tēnei puka.

Ina oti i a koe te puka whakakī nei, tukuna mai me ngā pepa tautoko me ngā pārongo ki te wāhi noho i raro nei.

Me mēra taku tono ki tēhea wāhi noho?

Charities Commission
Processing Centre
PO Box 30112
Lower Hutt, 5040

Ka taea tēnei puka te whakaoti ā-ipurangi?

Āe rā, i te www.charities.govt.nz. Ka wātea he kupu āwhina, ka taea hoki e koe te takiuru me te takiputa kia whakaoti harangotengotetia ai te puka whakakī i mua i te tukunga mai.

Ka taea e tētahi tangata te puka te whakakī mō tō whakahaere, engari me whakamana e tētahi o ngā āpiha kua whakaingotia i te pātai 23.

Ka taea e koe te tuku kape hiko o ngā pepa tautoko, te mēra mai rānei ki a mātou.

Ka taea e au te tiki ētahi atu kape o tēnei puka whakakī i hea?

Tēnā pea ka hiahia koe ki te tāruarua i ēnei mai i tā matou paetukutuku, www.charities.govt.nz.

Mēnā ka pai ake ki a koe, ka taea te tono kape pepa mā te tuku imēra ki info@charities.govt.nz, mā te waea rānei ki tā mātou waea pārongo, ki **0508 242 748**. He pai hoki ngā puka kua tāruatia.

He aha ngā pepa tautoko me whakarato e au?

Kei tua atu i tēnei puka whakakī, me whakarato e koe:

- tētahi *Puka Whakamana Āpiha (Officer Certification Form)* – Puka Whakakī 2, mō tēnā, mō tēnā o ō āpiha, me
- tētahi kape o ō ture, tae atu ki ngā whakatikanga.

Kei te hoatu whakamāramatanga anō te Puka Whakakī 2 mō te tāutu ko wai mā ō āpiha.

Ko ō ture ngā pepa e whakatakoto ana i ō mahi, ō pūtake me ō māhi whakahaere. E hiahia ana mātou ki te whakaaturanga hou rawa, nā reira e hiahia ana mātou ki ngā whakatikanga katoa.

Mēnā e hāngai ana ētahi o ēnei ki tō whakahaere, he mea āwhina i a mātou ki te whakarato koe:

- i te pānui *Kahiti* e pā ana ki te tāpuitanga o te whenua Māori, mēnā he marae tō whakahaere i runga whenua tāpui Māori, te whakaahua ā-ture rānei o te whenua, te ingoa ōkawa rānei o tō marae
- i tētahi kape o tētahi whakataunga ōkawa, he mea paihere, nā Te Tari Taake e pā ana ki ō pūtake kaupapa atawhai. (He wā mōnehutanga tō ngā whakataunga paihere, ā, ko te tikanga kia utua e koe he utu tono ki te whiwhi i tētahi.) **Ehara ngā whakataunga paihere i te reta whakatūturu i te whakaaetanga a Te Tari Taake.** Kua e tukua mai tētahi tiwhikete Tāke Moni Haumi, tētahi reta whakatūturu i te whakaaetanga a Te Tari Taake rānei, nā te mea kāore ēnei e arohia e mātou.

E hia te roa mō te tukatuka i taku tono?

Ina whiwhi mātou i ngā mea katoa e hiahia ana mātou, ki tō mātou pohewa tata ki te waru ki te tekau ngā wiki ka pau. Kāore e taea e mātou tō tono te tukatuka kia whiwhi

rā anō mātou i ngā pārongo me ngā pepa katoa e hiahiatia ana. Ki te kite mātou kāore i oti tika tō tono, ki te hiahia whakamāramatanga rānei mō tētahi āhuatanga, tērā e roa ake te wā e uru tō tono ki te rārangi tukatuka. Ki te whiwhi mātou i tō tono tata ki te 1 o Hōngongoi 2008, engari kāore anō kia oti tika, ka whai pānga hira pea tēnā ki ō whakawāteatanga utu tāke e mana ana āi taua wā. Tirohia *Whārangi Meka 4 – Te whiriwhiri i te wā tika* kia kite i ētahi atu pārongo.

Ka pēhea au e mōhio ai kua angitu taku tono?

Mā mātou e tuku tētahi tiwhikete me tō tau rēhita ahurei ki te wāhi noho i hoatu e koe i tō whakautu ki te pātai 6.

Ka pēhea au e mōhio ai kua rarua taku tono?

Ki te hiahia mātou ki ētahi atu pārongo, mā mātou e whakapā ki a koe.

Mēnā ka kite mātou i tētahi mea tērā tonu pea ko te mutunga iho ko tā mātou whakahē i tō tono, mā mātou e tuku tētahi whakaaturanga ōkawa ki tō wāhi noho, e whakamārama ana i ō mātou pūtake, me te whakawātea i te huarahi ki a koe ki te kōrero i ō whakaaro.

Ki te mea kāore tonu mātou e āhei te whakamana i tō tono, mā mātou e tuku tētahi tuinga ōkawa ki a koe e whakamārama ana i ō mātou pūtake.

Ka noho wātea ki te iwi whānui ngā pārongo katoa e whakaratohia ana e au?

Ka noho wātea ō whakautu ki ngā pātai 1 ki te 23, kei roto ko ngā ingoa o ō āpiha, hei tirohanga mā te iwi whānui i runga i te Rēhita Kaupapa Atawhai. Ka noho wātea hoki ki te iwi whānui tētahi kape o ō ture i runga i te Rēhita.

Tēnā pea ka aukati Te Komihana Kaupapa Atawhai i te wātea o te iwi whānui ki ngā pārongo i te Rēhita, mēnā ki tōna whakaaro e tika ana kia kaua te iwi whānui e āhei ki aua pārongo. Ki te hiahia koe kia kaua ētahi o ngā pārongo i roto i tō tono e wātea ki te iwi whānui, whakaurua koa tētahi tono ā-tuhi e whakamārama ana i ō pūtake. Ka whai whakaaro Te Komihana ki tō tono, ka whakamōhio ā-tuhi atu i tana whakataunga ki a koe.

Ētahi atu pārongo

Ko te tūmanako, kua āwhinatia koe ki ēnei pārongo. Mēnā e haurokuroku ana koe me pēhea te whakaoti i tō tono, mēnā e hiahia ana rānei koe ki ētahi atu pārongo, waea mai ki tō mātou waea pārongo utukore, ki **0508 242 748**, tukuna rānei he imēra ki info@charities.govt.nz (kei te wātea te Waea Reo (*Language Line*)).

Ka kitea he whārangi meka me ētahi atu pārongo mō te rēhita i tō whakahaere i www.charities.govt.nz. Waea kē rānei ki **0508 242 748**, tukuna rānei he imēra ki info@charities.govt.nz, me te tono kia tukuna atu ngā whārangi meka ki a koe (kei te wātea te Waea Reo (*Language Line*)).

Ngā aratohu mō ngā pātai 1-6

He taipitopito hinonga

1

Ko tēnei te ingoa ā-ture, te ingoa ōkawa rawa o tō whakahaere. Ko te ingoa i rēhitatia ai tō whakahaere mēnā he manatōpū i rēhitatia i raro i Te Ture Rauhi Kaupapa Atawhai 1957, he umanga rānei.

Me noho ko taua ingoa te ingoa e whakamahia ana i roto i ō pepa whai mana pēnei i ō ture, i tō whakaaetanga rauhi ā-pukapuka, i tētahi atu pepa kāwana rānei. Tēnā pea he whiti kei ō ture e whakatakoto ana i te ingoa katoa, tika hoki o tō whakahaere.

He mea nui te whakauru i ngā kupu pēnei i "The", "Te", "Trust", "Kaitiaki", "Rauhi", "Inc", "Incorporated", "Manatōpū", "NZ", "New Zealand", "Aotearoa" rānei mēnā ka whai wāhi ēnei ki tō ingoa.

2

Me kite tēnei tau i runga i tō tiwhikete manatōpū. Otiia, ka kitea ngā rārangi rēhita o ngā manatōpū, o ngā rauhi kaupapa atawhai, me ngā umanga i www.companies.govt.nz. Whakamahia te ingoa o tō whakahaere ki te kimi i te rārangi rēhita tika me tō tau rēhitanga.

3

Hei tauira, mēnā ko te ingoa ā-ture o tō whakahaere ko te "Manatōpū Mātauranga Puia o Aotearoa" engari ka mōhiotia whānuitia hei "Puia Aotearoa", ka whakauru koe i "Puia Aotearoa" hei ingoa kē. Ki te kore e mōhiotia whānuitia tō whakahaere hei tētahi atu ingoa, tuhia "K/H" (kāore i te hāngai).

4

Mēnā he nama tāke tō whakahaere, ka kitea i runga i ngā pepa i whiwhi koe mai i Te Tari Taake. E waru, e iwa rānei ngā mati kei tō nama tāke. Mēnā e waru noa iho ngā mati, tuhia pēneitia he "0" ki te tīmatanga: 012 345 678.

Ki te kore ō nama tāke, tuhia "K/H" hei whakautu ki tēnei pātai. Mēnā ka whiwhi koe i tētahi nama tāke āmuri, tuhia mai koa ki te whakamōhio mai.

5

Kua tuhia pea tēnei rā ki roto i ō ture. Ka mōhio te tangata mahi i ō kaute ki te rā tuhinga kaute mō tō whakahaere. Ko te tikanga, kei te mutunga o tētahi marama ngā rā tuhinga kaute, kei te mutunga hoki o tētahi hauwhā maramataka, hei tauira kei te 31 Poutū-te-rangi, kei te 30 Pipiri, kei te 30 Mahuru, kei te 31 Hakihea rānei. Tuhia anake ko te rā me te marama.

Ki te kore ō rā tuhinga kaute, ka taea te kōwhiri i tētahi rā. Tuhia ko te rā me te marama anake.

Ki te kore koe e homai i tētahi rā, mā mātou e whakamahi te 31 Poutū-te-rangi hei rā tuhinga kaute.

6

Ko tēnei te wāhi noho e tukuna ai e mātou ngā reta ōkawa.

Tēnā koa whakaotia katoatia ō taipitopito wāhi noho.

Mēnā he rerekē tō wāhi noho ā-tiriti i tō wāhi noho ā-mēra, tuhia koa ki konei.

Ngā aratohu mō ngā pātai 7-11

7

Kāore he tikanga kia homai koe i ēnei kōwhiringa taipitopito whakapā, engari ka hiahia pea kia noho wātea ēnei i te Rēhita Kaupapa Atawhai kia mōhio ai te iwi whānui me pēhea e horo ai te whakapā ki tō whakahaere. Ki te kore koe e pīrangi kia whakaurua ēnei tapitopito kōwhiri ki runga i te Rēhita, waiho tēnei kia wātea ana.

Ngā whakaritenga rēhita

8

Whakatūria ai te nuinga o ngā rauhi e tētahi whakaaetanga rauhi ā-pukapuka, whakahaeretia ai rānei e tētahi rōpū kaitiaki. Mēnā he rauhi tō whakahaere, tohua "Kaitiaki o tētahi rauhi" (Trustees of a trust) ki te tohu whakaae.

Ki te mea ehara tō whakahaere i te rauhi, e ai ki Te Ture Kaupapa Atawhai, he manatōpū, he whakanōhanga rānei tō whakahaere. Tohua koa «Manatōpū, Whakanōhanga rānei» (Society or institution) ki te tohu whakaae – mā konei e kapi katoa ai ngā whakahaere ehara i te rauhi.

Ngā kaitiaki o tētahi rauhi (tae atu ki ngā poari kaitiaki Māori me ngā kaitiaki o tētahi marae i runga whenua tāpui Māori)

9

Me whai wāhi ki tō whakaaetanga rauhi ā-pukapuka tētahi whiti, ētahi whiti rānei e whakatakoto ana i ngā pūtaka katoa e whiwhi moni ai tō whakahaere. I ētahi wā kōrerotia ai ēnei ko ngā whāinga o tō rauhi. Tirohia tō whakaaetanga rauhi ā-pukapuka, ka **tuhi i ngā tau o ngā whiti**, kua ngā whakaupoko, ngā kupu rānei, ki tō whakaaro e pā ana ki ngā **pūtaka kaupapa atawhai** e whiwhi moni ai tō whakahaere. Ka panui hoki mātou i tō whakaaetanga rauhi ā-pukapuka kia taea ai e mātou o **pūtaka kaupapa atawhai** te tāutu.

Mēnā he marae tō whakahaere i runga whenua tāpui Māori, tēnā pea ko tō tūtohunga tō whakaaetanga rauhi ā-pukapuka. Tirohia tō tūtohunga, ērā atu ture, whakaaetanga rauhi ā-pukapuka rānei kei tō whakahaere, kia kite i aua whiti.

Ngā Poari Kaitiaki Māori

10

Me whakautu ngā Poari Kaitiaki Maori anake i te patai 10. Kua whakamanahia te whakapuakanga rauhi o ētahi poari kaitiaki Māori ruarua nei e te Kaikomihana o Te Tari Taake. Māu e mōhio, ki te pēnei tō whakahaere.

He marae i runga whenua tāpui Māori

11

Me whakautu anake ngā marae i runga whenua tāpui Māori i te pātai 11. Mēnā he marae tō whakahaere i runga whenua tāpui Māori, kua tuhia he pānui *Kahiti* mō te tāpuitanga o tō whenua.

Mēnā kua "āe" tō whakautu ki te pātai 11, ka āwhinatia tā mātou whai whakaaro ki tō tonono mēnā ka homai e koe te ingoa o te tāpuitanga, i te whakaahua ā-ture rānei o te whenua, i tētahi kape rānei o te pānui *Kahiti*. Ka kitea *Te Kahiti o Aotearoa* i ngā whare pukapuka tūmatanui katoa, i <http://online.gazette.govt.nz> mō ngā kape i muri i te tau 1993.

Ngā aratohu mō ngā pātai 12-15

12

Mā ngā marae i runga whenua tāpui Māori anake e whakautu i te pātai 12. Kia mōhio ai ki tā ō pūtea e whakamahia ai, me titiro ki ō ture, ki ō pūkete pūtea me ō kaute o mua.

Mēnā, ki tō whakaaro, whakapau moni ai tō whakahaere mō ngā pūtake i **tua atu** i te tiaki i ngā whare o te marae me te whenua, i ngā pūtake kaupapa atawhai rānei, tohua te “āe”.

Mēnā, ki tō whakaaro, whakapau moni ai tō whakahaere mō te tiaki i ngā whare o te marae me te whenua **anake**, mō ngā pūtake kaupapa atawhai rānei, tohua te “kāore”.

Mā mātou hoki ō ture e titiro kia taea ai ō pūtake te tāutu.

He manatōpū, he whakanōhanga ranei

13

Me whakautu te pātai 13 e ērā whakahaere katoa i tua atu i ngā rauhi.

Me whai wāhi ki ō ture tētahi whiti, ētahi whiti rānei e whakatakoto ana i ngā pūtake katoa e whiwhi moni ai tō whakahaere. Tirohia ō ture, ka tuhi ai i ngā **tau o ngā whiti**, kua ngā whakaupoko, ngā kupu rānei, e kī ana kua **whakatūria** tō whakahaere mō ngā pūtake kaupapa atawhai anake, e **whakahaere tonutia** ana mō ngā pūtake kaupapa atawhai anake. Mā mātou hoki ō ture e titiro kia taea ai ō pūtake kaupapa atawhai te tāutu.

Tuhia koa ngā **tau o ngā whiti** ki tō whakaaro e pā ana ki te **whakamutunga** i tō whakahaere, ki te **aukatinga** i te **huamoni tūmataiti**, mēnā kei reira he whiti pēnei. Mā mātou hoki ō ture e titiro ki te tāutu i ēnei whiti.

Me mātua mōhio mātou kāore tō whakahaere e whakaae ki te huamoni tūmataiti i a ia e whakahaere ana, ina whakamutu ana rānei.

Ngā Pūtake Kaupapa Atawhai

Te Rāngai

14

Tohua te maha o ngā kōwhiringa ka hiahiatia hei whakaatu i ngā rāngai (wāhi) e mahi ai tō whakahaere i roto i tēnei wā. Mēnā he whakahaere hou, tohua ngā rāngai e whakaaro ai tō whakahaere ki reira mahi ai ā te tau e heke mai nei.

Ki te tohua e koe te “Tētahi atu”, whakaingoatia koa tēnā rāngai.

15

Mai i ngā kōwhiringa i tohua e koe i te pātai 14, kōwhiria te mea, ki tō whakaaro, ko te rāngai mahi matua.

Ngā aratohu mō ngā pātai 16-19

Ngā Mahi

16

Tohua te maha o ngā kōwhiringa ka hiahiatia hei whakaatu i ngā mahi e mahia ana e tō whakahaere. Ko te tikanga o te kupu 'mahi' ko ngā mahi me ngā ratonga e whakaratohia ana e tō whakahaere ki ō kaiwhiwhi painga. Hei tauira, tohua "Whakaratohia ai he whare/rauhanga/wāhi wātea" mēnā he tuku whare ō mahi.

Mēnā he whakahaere hou, tohua ngā mahi e whakaarohia ana hei mahinga ā te tau e heke mai nei.

Ki te tohua e koe te "Tētahi atu", whakaingoatia koa tēnā mahi.

17

Mai i ngā kōwhiringa i tohua e koe i te pātai 16, kōwhiria te mea, ki tō whakaaro, ko te wāhi mahi matua.

Ngā Kaiwhiwhi Painga

18

Tohua te maha o ngā kōwhiringa ka hiahiatia hei whakaatu ko wai mā kei te āta whiwhi painga i ngā mahi a tō whakahaere.

Mēnā he whakahaere hou, tohua ngā kōwhiringa hei whakaatu ko wai, ki tō whakaaro, e āta whiwhi painga i ngā mahi a tō whakahaere ā te tau e heke mai nei.

Ki te tohua e koe te "Tētahi atu", whakaingoatia koa tēnā kaiwhiwhi painga.

19

Mai i ngā kaiwhiwhi painga i tohua e koe i te pātai 18, kōwhiria te mea, ki tō whakaaro, ko tō kaiwhiwhi painga matua.

Ngā aratohu mō ngā pātai 20-22

Ngā puna pūtea

20

Tohua te maha o ngā kōwhiringa ka hiahiatia hei whakaatu i te wāhi:

- e ahu mai ana ō pūtea ināianeī, ā,
- ki tō whakaaro, e ahu mai ai ō pūtea ā muri atu.

Ki te tohua e koe te “Tetahi atu”, whakaingoatia koa te puna o aua pūtea.

Ngā wāhi mahi

21

Ki te mahi tō whakahaere i ngā takiwā katoa o Aotearoa, tohua “Putā noa i te whenua”.

Ki te kore tō whakahaere e mahi i ngā takiwā katoa o Aotearoa, tohua ngā takiwā e mahi ai tō whakahaere.

Ki te mahi tō whakahaere i tāwāhi, tohua ngā takiwā e mahi ai tō whakahaere mai i tā mātou rārangi.

Me mahara, ka whai wāhi a Ahiterieria me ngā moutere o Te Moana-nui-a-Kiwa ki te rohe e kīia ana ko Te Moana-nui-a-Kiwa (Oceania).

22

Ki te mea kāore tō whakahaere i whakapau moni i tāwāhi e whakapuaki ana i tō pūtake kaupapa atawhai i tō tau pūtea kua mutu nei, tuhia koa “K/H” hei whakautu mō tēnei pātai.

Whakaratohia (Homai) koa, hei ōrau, he whakatau tata whaitake o ngā moni i ahu mai i Aotearoa i whakapaua i tāwāhi i roto i tērā tau pūtea. Ko te tikanga o tēnei, ko ērā moni i whakapaua ki te whakahaere i tō **pūtake kaupapa atawhai**. Hei tauira, whakaurua ki roto i tō whakatau tata ngā moni i whakapaua mō te tuku āwhina, mō te whakawhanaketanga, mō te oranga i muri parekura rānei. **Kaua e whakaurua** ngā moni i whakapaua mō te haere ki ngā hui i tāwāhi, mō ngā rawa me ngā ratonga i ahu mai i tāwāhi engari i whakamahia ki Aotearoa nei.

Mēnā he mea hou tō whakahaere, homai koa hei ōrau he whakatau tata whai take o te nuinga o te moni ka whakapaua i tāwāhi e whakahaere ana i tō **pūtake kaupapa atawhai** puta noa i te tau e heke mai nei. Mēnā, ki tō whakaaro, kāore tō whakahaere e whakapau moni ki tāwāhi ā tērā tau e whakahaere ana i tō pūtake kaupapa atawhai, tuhia koa “K/H” mō tēnei pātai.

Ngā aratohu mō ngā pātai 23-24

Ngā Taipitopito Āpiha

23

Whakarārangitia ki konei ngā ingoa o ō āpiha. Me mahara tonu, i ētahi wā ka noho tētahi rangatōpū hei āpiha. Mā mātou e whakarite ō Puka Whakamana Āpiha ki ngā ingoa o ngā āpiha kei te rārangi. Hei tauira:

1) P e t e r J o h n K o r o i
2) W e l l i n g t o n T r u s t e e s L t d

Ko tā te *Puka Whakamana Āpiha* he whakamārama me pēhea te tāutu ko wai ō āpiha, mēnā ka māraurau rānei hei āpiha i raro i Te Ture Kaupapa Atawhai.

Mēnā he nui atu i te tekau ngā āpiha o tō whakahaere, whakamahia koa tētahi whārangi tāpiri, tāruatia rānei te pātai 23 i mua i tō tīmata.

Ngā ture

24

Ko ō ture ko te pepa, ko ngā pepa rānei e whakatakoto ana i ō pūtake, i ō māhi, me ō momo whakahaere. E hiahia ana mātou ki te whakaaturanga hou rawa, nā reira e hiahia ana mātou ki ngā whakatikanga katoa i mahia ki ia pepa whai mana. Kua e tukua mai te pepa taketake, he pai ki te tukuna kētia tētahi kape he pai te kounga, he ngāwari te pānui. Kāore he tikanga kia whakaūngia te kape hei kape hāpono. Mēnā he kape hiko tāu, ka whakaaetia te tuku i tēnei mēnā he ōrite pū ngā kupu o roto.

Tēnā pea ko ō ture tō whakaaetanga rauhi ā-pukapuka, ko tō pepa kāwana, tō kaupapa ā-ture, tō tūtohinga, tētahi Ture Pāremata rānei (mehemea i āta whakatūria tō whakahaere e tētahi). Ko te tikanga, mō ngā whakahaere i whakatūria ki tētahi Ture ka whai wāhi pea tō rātou ingoa hei wāhanga o taua Ture, pēnei i "St Michael's Brookfield Parish School Society Act 1924". Mēnā kei roto ō ture i tētahi Ture Pāremata pēnei, ko taua Ture te pepa hei whakarato mai māu.

Te whakamana

Me haina tēnei puka whakakī e tētahi o ngā āpiha kua whakarārangitia i te pātai 23. Mēnā he rangatōpū te āpiha e whakamana ana i tēnei puka whakakī, ka whakaaetia kia haina tētahi tangata hira i roto i ngā whakahaere o taua rangatōpū.

Me mahara tonu

Kāore e taea e mātou te tīmata ki te tukatuka i tō puka tono kia tae rā anō ngā pepa tautoko katoa me te puka tono kua oti te whakakī.

Kua raua atu e koe:

- tētahi kape o ō ture, me ngā whakatikanga katoa āe
- tētahi *Puka Whakamana Āpiha* mō ia āpiha āe
- Kua raua atu e au te/ngā *Puka Whakamana Āpiha*.

Hei āwhina i Te Komihana ki te tukatuka i tō tono e tūtohu ana mātou kia whakaratohia e koe:

- te pānui *Kahiti*, mēnā he marae tō whakahaere i runga whenua tāpui Māori, e pā ana ki te tāpuitanga o te whenua Māori, te whakaahua ā-ture rānei o te whenua, te ingoa ōkawa rānei o tō marae
- tētahi kape, mēnā he poari kaitiaki Māori tō whakahaere, o tō whakaaetanga mai i te Kaikomihana o te Tari Taake
- tētahi kape, mēnā kei a koe tētahi, o ia whakataunga paihere nā Te Tari Taake e pā ana ki ō pūtake kaupapa atawhai.

Te tono kia whakatikina te wātea o te iwi whānui ki ngā pārongo i runga i te Rēhita

Tērā pea ka whakatiki te Kōmihana Kaupapa Atawhai i te wātea o te iwi whānui ki ngā pārongo i te Rēhita Kaupapa Atawhai, mēnā ki tōna whakaaro e tika ana kia kaua te iwi whānui e āhei ki aua pārongo. Ki te hiahia koe kia kaua ētahi o ngā pārongo i roto i tō tono e wātea ki te iwi whānui, tohua tēnei ki raro nei me te tāpiri i tētahi inoi ā-tuhi ki te taha o taua tono e whakamārama ana i ō pūtake. Ka whai whakaaro te Kōmihana ki tō inoi, ka whakamōhio ā-tuhi atu i tana whakataunga ki a koe.

Āe, e hiahia ana mātou ki te tuku i tētahi inoi ā-tuhi ki te whakatiki i te wātea o te iwi whānui ki ēnei pārongo.

Me mahara tonu:

- Tērā pea ka aukati, ka whakatiki rānei te Kōmihana Kaupapa Atawhai, i raro i te wāhanga 25 o te Ture Kaupapa Atawhai 2005 (Charities Act), i te wātea o te iwi whānui ki ētahi pārongo, ki ētahi pepa rānei, mēnā ki tōna whakaaro e tika ana kia kaua te iwi whānui e āhei ki aua mea. Me mōhio mai koe ka noho puare tēnei pārongo, ēnei pepa rānei ki ngā tono i raro i te Ture Pārongo Ōkawa 1982 (Official Information Act), ā, ka whai whakaarohia tēnā me tēna o aua tono e te Kōmihana Kaupapa Atawhai ina tae mai.
- Ka aromātaihia ngā inoi katoa ki te aukati, ki te whakatiki rānei i te wātea o te iwi whānui ki ētahi pārongo, pepa rānei, ā, ka whakamōhiohia te whakatau a te Kōmihana Kaupapa Atawhai ki a koe.

Te matatapu me te whakamahi pārongo

Ka puritia te pārongo i whakaratohia e koe i runga i tēnei puka whakakī e te Kōmihana Kaupapa Atawhai, ā, ka whakamahia e te Kōmihana ki te whakatau i tō māraurau ki te rēhita, me te whakahaere i āna mahi i raro i te Ture Kaupapa Atawhai 2005.

Ka whakamana te Ture Kaupapa Atawhai 2005 i te whakaratoanga o ngā pārongo, pepa rānei i puritia i te Rēhita o ngā hinonga kaupapa atawhai ki te Tari Taake ki te āwhina i tāna whakahaere i āna mahi i raro i tētahi o ngā Ture Tari Taake.

Ka whakaahei te Ture Tauanga 1975 (Statistics Act) i tā Tatauranga Aotearoa whakamahinga o ngā pārongo ina whakaemihia mō ngā pūtake tauanga. Ka whakamahia ngā pārongo e whakaratohia ana ki a Tatauranga Aotearoa mō ngā pūtake tauanga anake, ā, ka whakaritea kia kaua e taea te tāutu i te tangata mā te pānui i aua taipitopito pārongo kua pānuitia (hāunga te tangata anō nāna i whakarato te pārongo), me i kore e whakaaetia e taua tangata anō, me i kore e taea rānei te karo.

Kei te whakamana te Ture Matatapu 1993 (Privacy Act) i a koe ki te kite, ki te whakatika rānei i ngā pārongo whaiaro mōu e puritia ana e te Kōmihana Kaupapa Atawhai. Ki te hiahia koe ki te kite, ki te whakatika rānei i ō pārongo whaiaro, whakapā atu ki te Kōmihana Kaupapa Atawhai, Pouaka Poutāpetā 8072, Te Whanganui-a-Tara 6143.

Me tuku tō tono ki hea

Tukuna tēnei puka oti me ngā pepa tautoko ki:

Charities Commission
Processing Centre
PO Box 30112
Lower Hutt, 5040